

ביטאון
המורים
לערבית
ולאסלאם
مجلة المعلم
33

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית

אגף המפמרים
הפיקוח על הוראת הערבית והאסלאם

Editor

Irit Dosh-Weinberg

עורכת

אירית דוש-וינברג

Editorial Board

Shlomo Alon

Neomi Avivi-Weisblatt

Prof. Meir Bar-Asher

Yoram Meiron

Rafi Cohen

Michal Gafter

חברי המערכת

שלמה אלון

נעמי אביבי-וייסבלט

פרופ' מאיר בר-אשר

יורם מירון

רפי כהן

מיכל גפטר

Graphics

Art Plus

גרפיקה

ארט פלוס

הוצאה לאור

מח' הפרסומים, משרד החינוך

Editorial Address

Journal of the Teachers

of Arabic and Islam

Ministry of Education

2, Devora Haneviah St.

Jerusalem 91911

כתובת המערכת

ביטאון המורים לערבית ולאסלאם

משרד החינוך,

הפיקוח על הוראת ערבית ואסלאם,

בניין לברם, רח' דבורה הנביאה 2

ירושלים 91911

Tel:

02-5603597

טל:

Fax:

02-5603596

פקס:

E-mail address:

shlomal@education.gov.il

דואר אלקטרוני:

iritdw@netvision.net.il

ISSN9985



תוכן עניינים

פתח־דבר | 9

אופקים – מאמרים ודברי עיון | 15

רב-שיח עם שני חתני פרס ישראל תשס"ה / פרופ' יעקב מ' לנדאו ופרופ' ששון סומך | 17

"הפולש לאדמת האותיות" – על המניפסט הפואטי של אדוניס / יאיר חורי | 30
הכעבה בקוראן / שלמה אלון | 46

ביקורת על קיפאונם ההלכתי של חכמי הדת בעקבות מותם של מאות עולי רגל / אתר ממר"י | 48

המשל בקוראן / שלמה אלון | 53
"לעורר דובים מתרדמתם" – הרהורים באשר להוראת הערבית בחטיבות הביניים / גולן ברהום | 57

נשים באסלאם: מהמסורת הקדומה ועד לחג'אב המודרני / דלית אטרקצ'י | 65
השתקפות תופעת ה"רצח על כבוד המשפחה" בשירה הערבית הנשית / לאה גלזמן | 76

סופרת סעודית: "דמיין שאתה אישה" / אתר ממר"י | 85

מורה דרך – הוראת הערבית והאסלאם | 87

מבחר פירושים והארות על טקסטים מתוך הספרות הערבית הקלאסית, חלק א / בעריכת: ניצה בינדר | 89

"איך אומרים את זה בערבית?": / אירית ניימן ואלון פרגמן | 111

על קצה הלשון / אירית דושוינברג ויצחק זיסק | 114

אלף לילה – פסטיבל דרמה ערבית מודרנית (בעברית), התיאטרון הערבי-עברי ביפו / נעמי אביבי־וייסבלט | 118

הדרמה ככלי ללימוד שפה זרה / אילת פרלמן | 120

עכבר ברשת – אתרי אתטרנט | 123

אתר "דיוואן" – אתר להוראת הערבית בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות / עמליה השכל ויונית סדן | 125

אתר משרד החוץ בערבית / אירית דושינברג | 128

בסימן קריאה – ביקורת ספרים | 129

התחדשות הלשון הערבית בשליחות הרעיון הלאומי במצרים של ד"ר שלומית שרייבוים־שבטיאל / שלמה אלון | 131

תחבירה ומילונה של הלשון העברית שבתחום השפעתה של הערבית של פרופ' משה גושן־גוטשטיין / שלמה אלון | 133

לקרוא את לוליטה בטהרן של אזאר נאפיסי / דלית אטרקצי | 135

אגדה של כפר – אגדות כפריו של הגליל ומרומיו של יורם מירון, ריאד כבהא וראפע אבו ריא / חני עמית־כוכבי | 139

"המזרח החדש" כרכים מ"ה-מ"ו / שלמה אלון | 141

סימניה – ספרים שנתקבלו במערכת | 145

האם הסובלנות תנצח? חינוך מוסרי בעולם מגוון / עורכים: ישי מנוחין וירמיהו יובל | 147

שפת אזרח בישראל / עורך: דן אבנון | 148

מבזקים – מידע למורה | 149

הודעה על כנס המורים לערבית ולאסלאם לשנת תשס"ז | 151

קרבן מלגות על שם צילה ניב | 151

רשימת הכותבים



מפקחת מחוז מרכז	אביבי-וייסבלט נעמי
מדריכה ארצית לעולם הערבים והאסלאם'	אטרקצ'י דלית
מפמ"ר ערבית ואסלאם	אלון שלמה
מכללת אחווה	בינדר ניצה
מורה לערבית בבית חינוך עירוני ג', ירושלים	ברהום גולן
החוג לערבית באוניברסיטת חיפה	גלזמן לאה
מורה לערבית ולמזרח תיכון בתיכון "בליך", רמת גן	דוש-וינברג אירית
מורה לערבית בתיכון "הרצוג", כפר סבא	השכל עמליה
מורה לערבית בתיכון "צייטלין", תל אביב	זיסק יצחק
המחלקה ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטת בן גוריון בנגב	חורי יאיר (ד"ר)
חתן פרס ישראל למזרחנות לשנת 2005, האוניברסיטה העברית בירושלים	לנדאו יעקב מ' (פרופ')
מורה לערבית בתיכון "רמות חפר", קיבוץ מעברות	נימן אירית
מנהלת פיתוח פרוייקטים ב"סנונית"	סדן יונית
חתן פרס ישראל למזרחנות לשנת 2005, אוניברסיטת תל אביב	סומך ששון (פרופ')
מרצה במחלקה למתורגמות באוניברסיטת בר-אילן ומתרגמת	עמית-כוכבי חני (ד"ר)
ראש החוג לערבית במכללת בית ברל	פרגמן אלון (ד"ר)
מורה לערבית בתיכון "זיו", ירושלים	פרלמן אילת

أفهرس

مقدمة | ٩

مقالات ودراسات | ١٥

- حوار مع البروفسور يعقوب م. لنداو و البروفسور ساسون سوميخ اللذين نالا جائزة إسرائيل لسنة ٢٠٠٥ :
تدريس اللغة العربية في المدارس العبرية | ١٧
- أدونيس - الشاعر المقتحم إلى أرض الحروف / يثير حوري | ٣٠
- الكعبة في القرآن / شلومو ألون | ٤٦
- انتقاد الجمود الديني لدى العلماء الإسلاميين في أعقاب استشهاد منات من الحجاج / موقع «ميمري» | ٤٨
- المثل في القرآن / شلومو ألون | ٥٣
- «يقظة الدباب» - أفكار حول تعليم اللغة العربية في المدارس الإعدادية / جولان برهوم | ٥٧
- النساء في التأريخ الإسلامي : من العصر الجاهلي حتى عصر الحجاب الحديث/ دليت أطرقجي | ٦٥
- إنعكاس ظاهرة القتل على ما يسمّى «شرف العائلة» في الشعر النسائي العربي الحديث / ليئا چلزمان | ٧٦
- من أقوال كاتبة سعودية : «تَصَوَّرْ أَنْكَ امْرَأَةً» / موقع ميمري | ٨٥

تعليم اللغة العربية والإسلام | ٨٧

- مجموعة من التعليقات والملاحظات حول نصوص من الأدب العربي القديم / نيتسا بيندر | ٨٩
- كيف تقول ذلك باللغة العربية العامية؟ / إيريت نايمان وألون فرچمان | ١١١
- على طرف اللسان - زاوية اللغة العربية المعاصرة / إيريت دوش - فينبرج وإسحاق زيسك | ١١٤
- ليلة - مهرجان المسرح العربي (باللغة العبرية) - في المسرح العربي - العبري في يافا / نعومي أفيفي - ويسبلاط | ١١٨
- دور المسرحية في تدريس اللغة - إيليت بيرلمان | ١٢٠

مواقع على الإنترنت | ١٢٣

موقع «ديوان» لتعليم اللغة العربية / عمليا هسكيل ويونيت سدان | ١٢٥

موقع وزارة الخارجية / إيريت دوش - فينيرج | ١٢٨

زاوية الكتب | ١٢٩

نهضة اللغة العربية في رسالة القومية المصرية للدكتور شلوميت شرايويوم - شفطيل / شلومو ألون | ١٣١

نحو اللغة العبرية ومعجمها في نطاق تأثير اللغة العربية للبروفسور موشيه چوشين - چوتشتين / شلومو ألون | ١٣٣

قراءة «لوليتا» في طهران لأزار نفيسي / دليت أطرقي | ١٣٥

من حكايات المكان والزمان - حكايات وأقاويل من ربوع الجليل ليورام ميرون، رياض كبها، رافع أبو ريا / حني عميت - كوخافي | ١٣٩

مجلة «الشرق الجديد» مجلدات ٤٥-٤٦ / شلومو ألون | ١٤١

كتب على مائدة هيئة التحري | ١٤٥

هل ينتصر التسامح؟ تربية أخلاقية في عالم متعدد المجتمعات - مجموعة مقالات / ييشاي منوحين ويرمياهو يوفيل | ١٤٧

لغة المواطن في إسرائيل - مجموعة مقالات / دان أفنون | ١٤٨

معلومات للمعلمين | ١٤٩

الملتقى السنوي التاسع - عشر لمعلمي اللغة العربية وعالم العرب والإسلام | ١٥١

منح دراسية على ذكرى تسيلانيف | ١٥١



قائمة المشتركين في كتابة هذا العدد

مرشدة قطرية لعالم العرب ولإسلام	أطرقجي دليت
مفتشة اللغة العربية في لواء المركز	أفيشي - ويسبلاط نعومي
المفتش العام للغة العربية وعالم العرب والإسلام	ألون شلومو
معلمة اللغة العربية في مدرسة ثانوية «زيف»، القدس	بيرلمان أيليت
معلم اللغة العربية في مدرسة ثانوية «غيروني ج»، القدس	برهوم جولان
معلمة اللغة العربية في كلية أخفا	بيندر نيتسا
مترجمة ومعلمة اللغة العربية في جامعة حيفا	چلزمان ليثا
محاضر اللغة العربية في جامعة بن-غوريون، بئر السبع	حوري يثير (دكتور)
معلمة اللغة العربية في مدرسة ثانوية «بليخ»، رمات-غان	دوش - فينبيرج إيريت
معلم اللغة العربية في مدرسة ثانوية «تسايتلين»، تل-أبيب	زيسك إسحاق
مديرة مشاريع في شبكة الأترنيت	سدان يونيت
الفائزة على جائزة إسرائيل للاستشراق سنة ٢٠٠٥، جامعة تل-أبيب	سوميخ ساسون (بروفسور)
محاضرة للترجمة في جامعة بار-إيلان ومترجمة	عميت - كوخافي حني (دكتور)
رئيس قسم اللغة العربية في كلية بيت بيرل	فرچمان ألون (دكتور)
الفائزة على جائزة إسرائيل للاستشراق سنة ٢٠٠٥، الجامعة العبرية في القدس	لنداوم م. يعقوب (بروفسور)
معلمة اللغة العربية في مدرسة ثانوية «رموت-خيفر»، كيبوتس معبروت	نايمان إيريت
معلمة اللغة العربية في مدرسة ثانوية «هرتسوج»، كفار-سابا	هسكيل عماليا

פתח-דבר

לקראת שנת הלימודים תשס"ז יוצא לאור גיליון ששותפים לו אנשי־אקדמיה ומורים ותיקים וצעירים מכל הארץ. בראשיתו רב־שיח עם שני חתני פרס ישראל לשנת התשס"ה: פרופ' **יעקב מ' לנדאו** ופרופ' **ששון סומך** שדנים באופי הוראת הערבית כשפה שנייה בבתי־הספר העבריים בשנות האלפיים ומנסים למצוא פתרונות ההולמים את רוח התקופה. אחריהם מציג ד"ר **יאיר חורי** את משנתו הפואטית של המשורר הערבי אדוניס.

מאמרו של **שלמה אלון**, מפמ"ר ערבית ואסלאם, מלקט את הפסוקים שבהם מוזכרת הכעבה בקוראן ולאחריו מאמר שתורגם על־ידי ממר"י, ובו מובאות תגובות זועמות של אנשי־רוח ופוליטיקאים סעודיים המגנים את חכמי הדת המוסלמים, שלא אפשרו להרחיב את מסגרת הזמן המיועדת ליידי האבנים – כדי לאפשר פיזור רחב יותר של עולי הרגל ולמנוע את מותם של מאות עולי רגל בזמן החג'. מקומו של המשל בקוראן מובא במאמרו של שלמה אלון המציין שהמשל מוזכר פעמים רבות בקוראן עד סורה 66. מסורה 67 אין הוא מוזכר כלל. **גולן ברהום** כותב מהרהורי ליבו על הוראת הערבית בחטיבות־הביניים כשהוא מדגיש את הצורך לעניין את התלמידים באקטואליה ולהחדיר בהם גאווה על ידיעתם את השפה הערבית.

דלית אטרקצ'י ולאה גלזמן עוסקות במיגדר הנשי בשני היבטים שונים. דלית אטרקצ'י, מדריכה ארצית להוראת "עולם הערבים והאסלאם" סוקרת את מעמדה של האישה בחברה הערבית מהתקופה הג'אהלית ועד התקופה המודרנית, בה לבישת כיסוי הראש משקפת את העבר שבו היו לאישה זכויות שנשכחו על ידי החברה. במאמרה של לאה גלזמן ניתן לקרוא את השיר של המשוררת העראקית

נאזכ אלמלאיכה העוסק בתופעת "הרצח על כבוד המשפחה" והדרכים הפואטיות שבהן מוצג נושא זה. כחיזוק לתופעה קשה זו, מובאים דבריה של הסופרת הסעודית בדריה אל-בשר: "דמיין שאתה אישה", על נחיתות מעמדה של האישה הערבית בחברה המתחילה מיום היוולדה ונמשכת כל חייה.

במדור "**מורה דרך**" נמצא אמצעים וחומרים להוראת הערבית בבתי-הספר העבריים.

ניצה בינדר מביאה בפנינו הערות והארות חשובות לטכסטים מן הערבית הקלאסית הנלמדים בחטיבה העליונה. **אירית נימן** וד"ר **אלון פרגמן**, מציגים דרכים נוספות ללימוד הערבית התקשורתית בבתי הספר.

בפינת "**על קצה הלשון**" קיבצתי ביטויים מן התקשורת הערבית העכשווית, ו**יצחק זיסק** קיבץ מונחים מתחום הספורט ששמע במהלך צפייתו במשחקי המונדיאל 2006 שהתקיימו בגרמניה. **נעמי אביבי-וייסבלט**, מפקחת מחוז מרכז, סוקרת ברשימתה את פסטיבל הדרמה הערבית המודרנית שהתקיים בתיאטרון הערבי-עברי ביפו בראשית מאי השנה ובו הועלו מחזות ערביים שתורגמו לעברית. **אילת פרלמן** חותמת את המדור בכתובתה על ניסיון מעניין שערכה בקרב תלמידיה, ובו המחזו התלמידים סיפור שלמדו.

במדור "**עכבר ברשת**" הומלץ על שני אתרים נוספים לשימוש המורים לערבית.

מדור "**בסימן קריאה**" מביא מיגוון רחב של ספרים שיצאו לאחרונה העוסקים בדקדוק הלשון הערבית וקריאת ספרות מערבית בטהרן השיעית, וכן סקירת שני הגיליונות האחרונים של "המזרח החדש".

במדור "**סימניה**" הוצגו שני ספרים חדשים שיצאו בהוצאת מאגנס העוסקים בסוגיות חברתיות במדינת ישראל.

אנו שבים ומזמינים את ציבור המורים לשלוח אלינו מאמרים ומערכי שיעור (רצוי
בדואר האלקטרוני או מודפסים ובצירוף דיסקט) לכתובת הבאה:
שלמה אלון, מפמ"ר ערבית ועולם הערבים והאסלאם
מערכת ביטאון המורים לערבית ולעולם הערבים והאסלאם
משרד החינוך
ירושלים, 91911
טל: 02-5603597
פקס: 02-5603596
דואר אלקטרוני: shlomal@education.gov.il
iritdw@netvision.net.il

אירית דושׁוינברג
עורכת הביטאון



مقدمة

في أوائل السنة الدراسية الجديدة يصدر عدد جديد بمشاركة أساتذة جامعيين ومعلمين خبراء قدماء وجدد من كل أنحاء البلاد.

في بداية العدد حوار مع البروفسور يعقوب م. لنداو والبروفسور ساسون سوميخ اللذين نالا جائزة إسرائيل لسنة ٢٠٠٥. هما يتباحثان في طرق تدريس اللغة العربية كلغة ثانية في المدارس العبرية في القرن الواحد والعشرين ويحاولان إيجاد حلول ثلاثم عصرنا وتليه أفكار الشاعر العربي أدونيس بقلم الدكتور يثير حوري.

يجمع مقال السيد شلومو ألون، المفتش المركز للغة العربية والإسلام، الآيات التي تذكر الكعبة في القرآن ويليه مقال من موقع عمري يتناول ردود فعل غاضبة من اتجاه رجال الفكر وسياسيين في السعودية الذين يستنكرون علماء الإسلام الذين لم يسمحووا توسيع فترة رمي الجمار في الحج مما أدى إلى موت مئات الحجاج. حسب مقال السيد شلومو ألون يوجد المثل في كثير من آيات القرآن حتى السورة السادسة والستين فقط. يكتب جولان برهوم عن أفكاره حول تعليم اللغة العربية في المدارس الإعدادية ويؤكد أهمية إثارة اهتمام الطلاب بالأحداث الجارية في المنطقة والاعتزاز بمعرفة اللغة العربية.

تعالج دليت أطرججي وليثا چلزمان الجنوسة من جهتين. تعرض دليت أطرججي، مرشدة قطرية لعالم العرب والإسلام، مكانة المرأة في المجتمع العربي من العصر الجاهلي حتى العصر الحديث وكيف يعكس لباس الحجاب الماضي الذي كانت فيه للمرأة العربية حقوق كثيرة نسيت على مرور القرون. يتناول مقال ليثا چلزمان قصيدة الشاعرة العراقية نازك الملائكة التي تنعكس فيها ظاهرة القتل على شرف العائلة. وتؤكد أقوال الكاتبة السعودية بدرية البشر: «تَصَوَّرْ أَنْكَ امْرَأَةً» دناءة مكانة المرأة العربية في المجتمع من ولادتها وعلى طول حياتها.

في باب «تعليم اللغة العربية والإسلام» توجد وسائل ومواد تعليم اللغة العربية في المدارس العبرية.

تجمع لنا نيتسا بيندر مجموعة من التعليقات والملاحظات الهامة حول نصوص من الأدب العربي القديم الذي يدرس في المدارس الثانوية. يعرض إيريت نايمان والدكتور ألون فرجمان وأفيتال هولدينجرير، مفتشة اللغة العربية في لواء حيفا، طرقاً إضافية لتعليم لغة وسائل الاتصال في المدارس.

في زاوية «على طرف اللسان» جمعتُ تعابير من لغة وسائل الاتصال المعاصرة وإسحاق زيسك جمع تعابير من مجال الرياضة التي سمعها خلال مشاهدة مباريات المونديال سنة ٢٠٠٦ التي جرت في ألمانيا. تعرض نعومي أفيقي - ويسبلاط، مفتشة اللغة العربية في لواء المركز، مهرجان المسرح العربي (باللغة العبرية) في يافا في أوائل مايو ٢٠٠٦، عرضت فيه مسرحيات عربية ترجمت للغة العبرية. وتختتم أيليت بيرلمان الباب بمقال عن تجربة قامت بها مع تلاميذها عندما مثل الطلاب قصة درسوها من قبل.

في باب «مواقع على الإنترنت» يوصي العدد بموقعين جديدين لاستخدام المعلمين. يحضر باب «زاوية الكتب» تشكيلة متنوعة من الكتب التي صدرت مؤخراً تتناول قواعد اللغة العربية وحكايات من الجليل وقراءة أدب غربي في طهران الشعبية وعرض العدد الأخرين لمجلة «الشرق الجديد».

في باب «كُتُب على مائدة هيئة التحرير» يعرض كتابان من دار نشر «ماجسس» يتناولان قضايا اجتماعية في دولة إسرائيل.

نعود ونلح عليكم جمهور أساتذة اللغة العربية في المدارس العبرية بأن تفضلوا وتكرسوا من وقتكم لتقديم مواد تدريسية ومقالات تربوية إلى الأعداد المستقبلية لمجلتنا.

وزارة التربية والتعليم

القدس، 91911

مع تحياتي العاطرة للسنة الدراسية الجديدة وكل عام وأنتم بخير،

إيريت دوش - فينبرج

